

پیشگیری پلیس محور از بزه دیدگی کودکان در مدارس و راهکارهای آن

نصیبه ابراهیمی^۱
کیومرث کلانتری^۲،
عابدین صفری کاکروودی^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۱۰/۱۰ تاریخ پذیرش نهایی: ۹۶/۰۲/۲۷

چکیده

کودکان آینده سازان کشور هستند که بزه دیدگی آنان می تواند سبب ایجاد محرومیت‌ها، مخاطرات جدی و تکرار بزه دیدگی یا تبدیل به بزهکاری در ایام جوانی و بزرگسالی گردد. یکی از سازمان‌هایی که می‌تواند در این زمینه نقش جدی ایفا نماید، سازمان پلیس است که با توسل به روش‌های پیشگیری اجتماعی از طریق همکاری با مدارس، ارتباط مستمر با اولیای مدرسه و دانش‌آموزان و آگاهی دادن به آنان نقش مهمی در این زمینه ایفا می‌نماید. بدین منظور در این مقاله به روش توصیفی-تحلیلی و با مطالعه کتاب‌ها، مقالات، ترجمه‌ها و اقدامات دیگر کشورها در این زمینه، به بررسی نقش پلیس در پیشگیری از بزه دیدگی کودکان در مدارس پرداخته می‌شود. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که تعامل مثبت پلیس با مدارس در قالب نقش‌های گوناگون منجر می‌شود که از یک سو پلیس اطلاعات لازم در خصوص قوانین و مقررات، مراقبت از خود و پیشگیری از بزه دیدگی، را به کودکان ارائه نماید و از سوی دیگر با تشکیل انجمن‌ها و جلسات برای والدین و کارکنان مدارس، نکات لازم را در جهت حمایت از

^۱ دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، گروه حقوق، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران.
nasibehebrahimi63@gmail.com

^۲ دانشیار حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

^۳ گروه حقوق، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران، (نویسنده مسئول): kalantar@nit.ac.ir

^۴ استادیار حقوق کیفری و جرم‌شناسی، گروه حقوق، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران.
a.s.kakroodi@gmail.com

کودکان به آنان آموزش دهد، تا از این طریق بتواند در زمینه پیشگیری از بزه دیدگی کودکان اقدام نماید.

کلید واژه‌ها

پلیس، پیشگیری اجتماعی، بزه دیدگی، مدرسه، کودکان

مقدمه

از دیدگاه سنتی در حوزه جرم شناسی توجه بیشتری به دلایل ریشه ای وقوع جرم می‌شود و مفاهیم پیشگیری و کنترل جرم کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد. اما در سال‌های اخیر علاقه نسبت به مفاهیم پیشگیری بیشتر شده و تحقیقات زیادی در این خصوص در کشورهای گوناگون صورت گرفته است. (رجبی پور، ۱۳۹۱: ۶۴) یکی از حوزه‌های مهم پیشگیری، پیشگیری از بزه دیدگی کودکان می‌باشد؛ زیرا کودکان به دلیل وضع فیزیولوژیکی شان آماج مناسبی برای بزه دیدگی می‌باشند و به دلیل فقدان قدرت جسمی کافی، در مقابل ارتکاب جرم علیه خود مقاومت کمتری نشان می‌دهند و بعد از ارتکاب جرم نیز آثار روانی ناشی از آن آینده آنها را در معرض تهدید قرار می‌دهد. بدین منظور در مورد کودکان مطالعات بسیاری انجام گرفته است؛ عباچی (۱۳۸۳) در مقاله خود تحت عنوان «پیشگیری از بزهکاری و بزه دیدگی کودکان»، برای کاهش نرخ بزهکاری و بزه دیدگی کودکان اتخاذ تدابیر پیشگیرانه قبل و بعد از ارتکاب جرم را ضروری دانسته و به این منظور در مقاله خود به بیان اقدامات پیشگیرانه به صورت کنشی و واکنشی در قبال بزهکاری و بزه دیدگی کودکان پرداخته است. همچنین موریس کوسن (۱۳۸۷) در مقاله «پیشگیری از خشونت در مدارس: با تاکید بر نقش پلیس در پیشگیری از جرم» به موضوع بزهکاری کودکان در مدارس و علل آن می‌پردازد و با توجه به علل مطرح شده، راه‌هایی نیز برای پیشگیری از خشونت در مدرسه ارائه می‌دهد. اما این تحقیقات بیشتر از منظر بزهکاری به موضوع کودکان توجه نموده، در حالی که پیشگیری از بزه دیدگی کودکان، از مباحث مهمی می‌باشد که مورد مطالعه عمیق و گسترده قرار نگرفته است لذا سئوالات مهمی در این زمینه مطرح می‌گردد از جمله اینکه: ۱- اقدامات پیشگیرانه قابل اعمال بر کودکان توسط نیروی پلیس چه می‌باشد؟ ۲- پلیس چگونه می‌تواند از طریق مدرسه به اهداف خود در پیشگیری از بزه دیدگی کودکان نائل آید؟ ۳- تا چه اندازه اعمال این اقدامات پیشگیرانه، کودکان در معرض خطر بزه دیدگی را از بزه دیده واقع شدن حفاظت می‌کند؟

اهمیت این مسائل به حدی است که چنان چه به این سئوالات پاسخ داده نشود نیروی پلیس از اقدامات مهمی که در جهت پیشگیری از بزه دیدگی کودکان می‌تواند انجام دهد غافل

می ماند و آینده کودکان با بزه دیده واقع شدنشان به تباهی کشیده می شود. این در حالی است که در کشورهایی مانند انگلستان، کانادا، هلند، بلژیک در زمینه پیشگیری از بزه دیدگی کودکان، اقدامات مهمی انجام گرفته و نتایج مثبتی نیز حاصل شده است. براین اساس، پاسخ دادن به این سئوالات می تواند به عنوان راهنمایی برای نیروهای پلیس در انتخاب الگوهای مناسب، جهت پیشگیری از بزه دیدگی کودکان قرار گیرد. از این رو با هدف پاسخگویی به این سئوالات و رفع معضلات موجود، در این تحقیق تلاش گردیده تا نقش مهم و تاثیرگذار پلیس در پیشگیری از بزه دیدگی کودکان از طریق همکاری با مدارس، اقدامات پلیس در مدارس و تاثیرات مثبت اجرای این اقدامات، بیان گردد تا از طریق اتخاذ راهکارها و اقدامات مناسب توسط پلیس، از بزه دیدگی کودکان پیشگیری شود.

۱- تعاریف مفهومی

در این قسمت قبل از ورود به مباحث اصلی ابتدا لازم است به بیان مفاهیم کودک بزه دیده و پیشگیری پلیس محور از بزه دیدگی کودکان پرداخته شود.

۱-۱- کودک بزه دیده

بزه دیده شخصی است که به جهت وضعیت و موقعیت خاص متحمل پیامدهای دردآور و مشقت باری می شود که عواملی با ریشه های فیزیکی، روانی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و حتی طبیعی دارد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۱: ۱۳) به عبارت ساده تر اگر در اثر یک خسارت قطعی، آسیب به تمامیت شخصی، روانی، عاطفی یا زیان مالی یا اتلاف حقوق مدنی و اجتماعی شخص وارد آمده باشد و اکثر افراد جامعه نیز به این مساله اذعان داشته باشند آن شخص بزه دیده است (لوپز، فیلیزونا، ۱۳۷۹: ۵۵-۵۲) عوامل بزه دیدگی را به گونه های مختلفی تقسیم کرده اند که یکی از این موارد، تقسیم بزه دیدگی به عوامل زیستی و اجتماعی است. یکی از عوامل زیستی موثر در بزه دیدگی سن است یعنی کودکان بیشتر از سایر گروه ها در خطر بزه دیدگی قرار دارند کودکان به علت جنب و جوش و تحرک بسیار و کمبود عقل و ادراک در معرض تهاجم بزهکاران قرار می گیرند. (صلاحی، ۱۳۸۹: ۱۹۱)

کودک از لحاظ لغوی، به معنای خرد و کوچک است. (معین، ۱۳۶۳: ۲۱۴۸) و در اصطلاح فقهی، شخصی که به حد بلوغ نرسیده باشد به عنوان طفل شناخته می شود، چه اینکه بلوغ اصطلاحاً به ادراک و رسیدن به مرحله معینی از رشد جسمی و روانی اطلاق می گردد (جابری

عربلو، ۱۳۶۲: ۶۱) پیمان نامه حقوق کودک ۱۹۸۹ کودک را فرد زیر سن ۱۸ سال می‌داند، مگر اینکه سن بلوغ طبق قانون داخلی کمتر تشخیص داده شود. پس کودک بزه‌دیده، فردی است که به سن بلوغ نرسیده و مورد آسیب و صدمه و جرمی واقع می‌شود.

۱-۲- پیشگیری پلیس محور

پیشگیری از نظر لغوی عبارت از مانع شدن، جلوگیری کردن و جلو بستن است. (معین، ۱۳۶۲: ۳۶۵) و از لحاظ واژه‌شناسی به معنای «مانع شدن از وقوع چیزی در آینده به کار رفته است» (انوری، ۱۳۸۶: ۱۵۱۷) «پیشگیری از جرم، پیش بینی، شناسایی و برآورد خطر جرم و ابداع اقداماتی برای حذف یا کاهش آن است» (تیموتی، ۱۹۹۱: ۲۳) لذا هر عملی که باعث کاهش بزهکاری، خشونت، ناامنی، از طریق مشخص کردن و حل کردن عوامل ایجاد کننده این مشکلات باشد پیشگیری از جرم است. اما امروزه در کنار اصطلاح پیشگیری از بزهکاری، پیشگیری از بزه دیدگی نیز مطرح است؛ زیرا بزه‌دیده‌شناسی همانند جرم شناسی دارای استقلال نسبی است. از این رو پیشگیری از بزه‌دیدگی به لحاظ ارتباطی که با جرم‌شناسی بزه دیده شناختی و سیاست جنایی بزه دیده محور دارد، می‌تواند با تکیه بر داده‌های رشته بزه دیده شناسی به طور مستقل مورد مطالعه قرار گیرد؛ اگرچه پیشگیری از بزه دیدگی در جهت تحقق هدف اصلی، یعنی پیشگیری از بزهکاری، و فی الواقع مکمل آن است. (میزگرد عدالت برای بزه دیدگان، ۱۳۸۴: ۵۳-۵۲)

پیشگیری دارای دو مفهوم عام و خاص می‌باشد. در مفهوم عام، تمام اقدامات کیفری و غیرکیفری در جهت جلوگیری از وقوع جرم، در حوزه پیشگیری قرار می‌گیرد. اما در مفهوم خاص، پیشگیری فقط شامل اقدامات غیرکیفری می‌باشد. اقدامات پیشگیرانه ممکن است قبل از ارتکاب جرم و یا پس از ارتکاب جرم انجام گیرد. براین اساس، پیشگیری را به پیشگیری کنشی (قبل از ارتکاب جرم) و واکنشی (پس از ارتکاب جرم) تقسیم کرده‌اند. در پیشگیری کنشی، اقدامات پیشگیرانه قبل از ارتکاب جرم، از موقعیت‌های جرم‌زا یا رفتارهای منجر به جرم، پیشگیری می‌کند. اما در پیشگیری واکنشی پس از وقوع جرم، اقدامات پیشگیرانه برای جلوگیری از تکرار جرم انجام می‌گیرد. در یک تقسیم‌بندی، پیشگیری، به پیشگیری وضعی و اجتماعی تقسیم می‌شود. در پیشگیری وضعی، هدف سخت کردن ارتکاب جرم از طریق اقداماتی مانند نصب دوربین، حفاظ و... می‌باشد تا از این طریق، بزهکار از انتخاب ارتکاب عمل مجرمانه منصرف شود. اما پیشگیری اجتماعی به دنبال تاثیرگذاری بر شرایط و اوضاع و احوال

اجتماعی است تا با خنثی کردن شرایط جرم زا از وقوع جرایم پیشگیری شود. بدین منظور پیشگیری اجتماعی به دو دسته، پیشگیری اجتماعی جامعه مدار و رشدار مدار تقسیم گردید. در حقیقت در پیشگیری اجتماعی از آموزش استفاده می‌شود تا بتوان با فرهنگ‌سازی و خنثی کردن شرایط جرم زا از وقوع جرایم جلوگیری کرد. (نجفی ابرنآبادی، ۱۳۸۲: ۱۲۳۸) در این راستا یکی از راه‌های پیشگیری از بزه دیدگی کودکان، پیشگیری اجتماعی از طریق اقدامات پلیس با همکاری مدارس می‌باشد. اگرچه که ممکن است با ذکر نام پلیس، پیشگیری پلیسی از طریق ابزار سرکوب به ذهن متبادر گردد. اما چنین نیست و امروزه پلیس در کنار وظایف حرفه‌ای و تخصصی خود، به رویکرد اجتماعی برای مقابله با جرایم روی آورده و آن را جزء برنامه‌های نوین خویش قرار داده؛ زیرا پلیس متوجه گردیده که ابزار سرکوب در تامین امنیت دیگر کارآیی لازم را ندارد و برای پیشگیری از بزهکاری و بزه دیدگی نیاز به تعامل با جامعه می‌باشد. بدین منظور بخشی از سیاست خود را متوجه روش‌های اجتماعی و جامعه‌گرایانه کرده و قائل به تعامل و همکاری مشارکت جویانه با جامعه شده است. براین اساس از آغاز سال‌های دهه هفتاد میلادی، با پذیرش نهاد پیشگیری به عنوان قلمرو جدید سیاست جنایی پلیس، در کنار قلمرو سنتی آن (یعنی سرکوبی)، بینش نوینی از مأموریت پلیس در جامعه مطرح شده که در این بینش نوین، پلیس تلاش می‌کند از طریق نهادهای اجتماعی مانند خانواده، مدرسه و.... از بزه دیدگی افراد جامعه، به ویژه کودکان، جلوگیری کند.

۲- آسیب‌ها و جرایم ارتکابی در مدرسه

کودکان در مدرسه با آسیب‌ها و جرایم متفاوتی روبه‌رو هستند؛ بدین معنا که کودکان ممکن است در معرض آسیب‌هایی مانند خشونت، جرایم مرتبط با مواد مخدر مانند استعمال و حمل آن، سرقت، مزاحمت، اخاذی، زورگویی و ضرب و جرح قرار گیرند. عده‌ای معتقدند که بین مدرسه و بزهکاری رابطه علی وجود دارد؛ بدین معنا که، شکست تحصیلی، برچسب‌زنی یا تضاد طبقاتی دانش‌آموزان از یک سو و از سوی دیگر احساس بیگانگی نسبت به تجربیات آموزشی که از ماهیت سرد و بی روح مدارس، نقش منفعل واگذار شده به دانش‌آموزان و تلقی دانش‌آموزان از تحصیل به عنوان امری غیرضروری و نامناسب با آینده آنان، نشأت می‌گیرد، منجر به ایجاد رابطه علی و معلولی بین بزهکاری و مدرسه گردیده است. به طوری که پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهند، افت تحصیلی که شامل عملکرد تحصیلی ضعیف و اخراج از مدرسه است. به طور عمده با جرایم خطرناک مرتبط است. (Krisberg an. Wolf, 2005, p67)

براین اساس، عدم وابستگی به مدرسه و تلاش برای خروج از آن منجر به ارتکاب جرایم در مدرسه و بزه دیده واقع شدن کودکان دیگر می‌شود. به طوری که طیف رفتار ارتكابی دانش آموزان، ممکن است از موارد جزئی نقض مقررات مدرسه مانند سیگار کشیدن و شلوغ کاری در مدرسه تا جرایم جدی نظیر حمله، دزدی، ایجاد حریق، استعمال مواد مخدر، ضرب و جرح و تخریب اموال مدرسه را در برگیرد. بدین منظور با توجه به این که رفتارهای کودکان (اعم از کودک بزهکار و کودک بزه دیده)، آثار و نتایج منفی بسیاری در آینده آنان دارد، مسئولان آموزش و پرورش را به مداخله و انجام اقدامات پیشگیرانه وادار نموده است.

یکی از اقدامات مناسب در زمینه پیشگیری از بزه‌دیدگی کودکان از طریق مدارس، استفاده از نیروهای متخصص پلیس است. زیرا نیروهای پلیس به لحاظ داشتن اختیارات و ابزارهای ویژه، می‌توانند نقش بسزایی در کاهش نرخ بزه دیدگی کودکان داشته باشند. از این رو پیشگیری پلیسی را می‌توان مجموعه تدابیر و اقدامات نیروی پلیس دانست که با حمایت از افراد در معرض خطر، افزایش آگاهی‌های عمومی، نظارت بر اماکن عمومی و... در صد پیشگیری از ارتکاب جرم در جامعه است (قاسمی مقدم، ۱۳۸۶: ۸۹) برای مثال پلیس می‌تواند در مورد نوع و میزان ارتباطات اجتماعی، خطرات تهدید کننده و نحوه مراقبت از خود در خارج از منزل به کودکان و نوجوانان آگاهی و آموزش دهد. بدین معنا که از طریق آموزش شیوه‌های دفاع از خود و دیگران، نحوه مقابله با جرایم، چگونگی گزارش‌دهی و ایجاد ارتباط با مرجع انتظامی و قضایی و دیگر آموزش‌های لازم به کودکان از بزه دیدگی آنان پیشگیری نماید. (شیری، آهی، ۱۳۹۵: ۱۰۷) زیرا کودکان به دلایل مختلفی مانند اینکه در مدرسه و اطراف آن کنترل و نظارت کافی وجود ندارد، خانواده‌ها نسبت به رفتار کودکان خود حساس نمی‌باشند و توجهی به کودکان ندارند و آموزش‌های لازم در خصوص چگونگی مواجهه با جرایم و مشکلات به آنان ارائه نمی‌دهند و... در معرض بزه دیدگی قرار دارند. بدین منظور لازم است تا با توجه به نقش مهم پلیس در پیشگیری، با همکاری مدارس و اولیای کودکان، در قالب طرح‌های منظم و هدفمند از طریق شناسایی دانش آموزانی که در معرض خطر هستند و به راحتی بزه دیده واقع می‌شوند با انجام مداخلات کارآمد و پیشگیرانه، از بزه‌دیدگی آنان پیشگیری کنند. (آتکینسون، ۱۳۸۵: ۲۶) براین اساس همکاری میان پلیس و مدارس گام بسیار موثری در جهت پیشگیری از بزه دیدگی کودکان می‌باشد که رسیدن به این هدف از طریق همفکری و مشارکت مدرسه و پلیس امکان پذیر می‌باشد. البته ذکر این نکته لازم است که ایجاد همکاری میان پلیس و مدارس بدین معنا نیست که در مدارس امنیت موجود نیست و یا از طرف دیگر در

صورت ناامنی کلیه مشکلات از سر راه برداشته خواهد شد بلکه این همکاری حکایت از آن دارد که جامعه گام موثر و مثبتی در ایجاد مدارس امن، منظم و قانون مند برداشته است. بنابراین، یکی از راه‌های پیشگیری از بزه دیدگی کودکان، پیشگیری اجتماعی پلیس محور از طریق تمرکز بر نهادهایی مانند مدرسه می باشد. البته برقراری ارتباط بین پلیس با مدارس، پدیده‌ای تازه نیست. بیش از نیم قرن گذشته، نیروهای پلیس بسیاری از کشورها، از راه‌های گوناگون با مدارس ارتباط برقرار کرده و الگویی هم از پلیس مدرسه به دست داده‌اند، که در آن پلیس در قالب افسران کاردان مدرسه، افسران رابط مدرسه، مشارکت مدارس امن، ماموران مدرسه، ماموران مخفی پلیس در مدارس، فعالیت می کند. بدین معنا که نیروهای پلیس با بهره گیری از این الگوها، با مدرسه مشارکت می‌کنند و در قالب بخشی از کارکنان مدرسه نگریسته می‌شوند و تعاملی بسیار گسترده با کارکنان مدرسه دارند. در نتیجه از این طرق می‌توانند ضمن حفظ امنیت دانش‌آموزان در مدارس، در زمینه مسائل روز جامعه، جرایم گوناگون، راه‌های پرهیز از خطر و آشنایی با مواد قانونی به دانش‌آموزان، مشاوره دهند.

۳- ضرورت تعامل پلیس و مدرسه در پیشگیری از بزه دیدگی کودکان

یکی از انواع پیشگیری از بزه دیدگی، پیشگیری اجتماعی است که به عنوان یکی از مصادیق پیشگیری غیرکیفری، شامل اقداماتی است که بر کلیه محیط‌های موثر در جامعه پذیری فرد و همچنین محیط‌هایی که دارای کارکرد اجتماعی هستند تأثیرگذار است. در این نوع پیشگیری، ریشه‌های بزه دیدگی هدف قرار می‌گیرد تا از این طریق، مانع شکل‌گیری علل بزه دیدگی گردد. از جمله این محیط‌های موثر، محیط خانواده و مدرسه است.

خانواده اولین محیطی است که کودک در آن به دنیا می‌آید و اولین مظاهر اجتماعی شدن، آموزش هنجارها و قوانین، تقویت اعتماد به نفس و مسائل مهم تربیتی برای غلبه بر مشکلات و... در خانواده پایه ریزی می‌شود. براین اساس چنانچه خانواده‌ها بتواند وظایف تربیتی و جامعه پذیری کودکان را به خوبی انجام دهند، در پیشگیری از بزه دیدگی آنان بسیار موفق خواهند بود؛ زیرا با آموزش هنجارها به کودکان، علاوه بر این که آنان قوانین را نقض نمی‌کنند و در گروه بزهکاران قرار نمی‌گیرند با آموزش‌های تربیتی خانواده، کودکان طرق برخورد با موانع و مشکلات را یاد می‌گیرند که این امر موجب توانمند شدن آنان در بحث حمایت از خود و در نهایت پیشگیری از بزه دیدگی می‌گردد. پس از خانواده، مدرسه دومین پایگاه اجتماعی کودک می‌باشد. محیط مدرسه علاوه بر برقرار کردن روابط جدید اجتماعی میان کودکان، در صورت

فراهم کردن شرایط مناسب و مطلوب می‌تواند محل مناسبی برای شکوفایی توانایی‌های کودکان به شمار آید. اما در نقطه مقابل، شکست تحصیلی، اخراج، غیبت از مدرسه و ... بسیاری از این ناهنجاری‌ها، باعث بزه دیدگی کودکان در مدرسه و در نتیجه افت تحصیلی و یا فرار از مدرسه می‌گردد که خود در آینده تبدیل به معضلی بزرگ در جامعه خواهد شد. بدین منظور مدرسه به دلیل موقعیت منحصر به فردی که دارد، از طریق ارائه دانش و مهارت‌های لازم برای برقراری ارتباط، مذاکره کردن و حل و فصل مشکلات کودکان نقش اساسی در پیشگیری از بزه دیدگی کودکان ایفا می‌کند. (سمامی، ۱۳۹۳: ۳۷)

یکی از الگوهای رایج درگیر شدن پلیس در مدارس در پیشگیری از بزه‌دیدگی کودکان، نقش آموزشی پلیس است. این الگو ابتدا شامل درس‌های موردی در خصوص تامین امنیت دوچرخه سواری یا عبور و مرور دانش‌آموزان، امنیت جاده یا پیشگیری از سوء استفاده از کودکان بود. اما در طول زمان نقش آموزشی پلیس بیشتر گردید. (Lambert and McGinty, 2002, p258) به طوری که آموزش به عنوان یکی از ابزارهای عمده و اساسی برای تولید دانش، تغییر رفتار فردی و رفتار گروهی و مولفه ارزشمندی برای پیشگیری در زمینه‌های مختلف مورد استفاده قرار گرفته است. البته قابل ذکر است که آموزش و یادگیری صرفاً ناظر به آموزش و پرورش در مدرسه نبوده و نیست و تمام نهادهای رسمی و غیررسمی در آموزش و پرورش انسان‌ها نقش‌های متفاوتی دارند، از جمله می‌توان به والدین، گروه همسالان، رسانه و... اشاره کرد. اما از آنجا که امر تعلیم و تربیت توسط مدارس تقریباً در همه کشورهای جهان از دیرباز تاکنون مرسوم و حتی اجباری شده و کودکان و نوجوانان نیز بخش حساس و تقریباً طولانی از عمر خود را در مدرسه می‌گذرانند، لازم است غیر از موارد درسی، آموزش‌های متفاوتی از جمله آموزش‌های مربوط به مهارت‌های اجتماعی، آشنایی با عوامل بزه‌کاری و بزه‌دیدگی و راه‌های مقابله با آن و... به طور مستقیم و غیرمستقیم در مدارس ارائه گردد. براین اساس آموزش و پرورش و مشخصاً نهاد مدرسه موقعیت ممتاز و خاصی را در روند جامعه‌پذیری و یادگیری و پیشگیری به خود اختصاص داده و پلیس می‌تواند از این موقعیت ممتاز (آموزش و مدرسه) برای هدایت اطفال بهره‌جسته و پیشگیری اجتماعی را در سطح قابل ملاحظه‌ای محقق سازد. لیکن از آنجا که درک و اشراف بر محیط آموزشی مدرسه، آرایه آموزش و آگاه‌سازی نوجوانان مقوله‌ای بسیار حساس، اساسی و پیچیده است، پلیس برای مشارکت و حضور فعال و پویا در این مراکز جهت اقتناع‌سازی و یاددهی نیازمند شناخت مراکز آموزشی، روش‌های نوین یاددهی، نحوه تعامل، حساسیت‌های مراکز آموزش و امثالهم می‌باشد (رجبی پور، ۱۳۹۱: ۱۴۳) لذا

آموزش کودکان در جهت پیشگیری از بزه‌دیدگی کودکان، با توجه به این که تعداد قابل توجهی از جمعیت جهان را کودکان تشکیل می‌دهند و آنان تقریباً نیمی از وقت خود را در مراکز آموزشی به سر می‌برند بسیار حایز اهمیت می‌باشد. بدین منظور لازم است که در کنار مسائل درسی، آموزش‌های متفاوتی به طور مستقیم و غیرمستقیم توسط پلیس در مدرسه صورت گیرد، یعنی پلیس از طریق مدرسه و آموزش برای هدایت نوجوانان بهره‌جسته و پیشگیری را در سطح قابل ملاحظه‌ای محقق سازد. البته ذکر این نکته لازم است که پلیس در مدرسه، ابتدا باید آموزش‌های لازم را جهت برخورد با کودکان با توجه به شرایط سنی و روحی آنان سپری کرده باشند تا بتوانند با کسب مهارت‌های لازم با کودکان ارتباط صمیمانه و دوستانه برقرار کرده و اعتماد آنان را جلب نمایند. زیرا قدم مهم در حمایت و پیشگیری از بزه‌دیدگی کودکان جلب اعتماد آنان می‌باشد به طوری که در یک تحقیق انجام گرفته در آمریکا مشخص گردید که اعضای پلیس در جهت انجام وظایف محوله خود و تامین امنیت در مدارس، به وجود رابطه‌ای مبتنی بر اعتماد نیاز دارند تا از این طریق آگاهی و ارتباط دانش‌آموزان با پلیس افزایش یابد. (Jackson, 2002, p78) و سپس در مرحله بعد، اشراف به محیط آموزشی توسط پلیس امر لازمی می‌باشد، زیرا آموزش و یاددهی مخصوصاً به کودکان و نوجوانان دارای روش‌های متعددی است که پلیس برای موفقیت در امر آموزش باید به این روش‌ها آگاهی داشته باشد.

در ایران تعامل میان پلیس و مدارس وجود نداشته، اما به تازگی در این حوزه گام‌هایی برداشته شده است. در حالی که در کشورهایمانند کانادا، انگلستان، آلمان برنامه پیشگیری، با استفاده از پلیس در مدارس یا ادارات آموزش و پرورش صورت گرفته و نتایج مثبتی نیز به همراه داشته است. مانند اینکه در آلمان از دهه ۱۹۹۰ به بعد پروژه‌های پلیس و مدرسه برای قلدری و سرقت تدوین شده یا در هلند نماینده پلیس در برخی از مدارس گمارده شده، در انگلستان افسران پلیس، به مدارس مناطق محروم اختصاص داده شده و اقدامات دیگری که در جهت ارتباط مداوم و محکم میان پلیس و مدارس در زمینه آموزش پیشگیری از بزهکاری و بزه‌دیدگی وجود دارد. براین اساس از جمله اقدامات پیشگیرانه پلیس، حضور موثر در مدارس و محیط‌های اطراف آن می‌باشد. زیرا پلیس مدرسه در مرحله اول، مامور حفظ نظم و امنیت در مدرسه است و در مرحله بعدی وظیفه حل مسائل و مشکلات پیش رو، برقراری روابط اجتماعی با دانش‌آموزان، آموزش قوانین و مقررات شهروندی به دانش‌آموزان، چگونگی گزارش جرم یا بزه‌دیدگی دانش‌آموزان، راه‌های مقابله با خطر و عواقب بزه‌دیدگی را برعهده دارد. براین

اساس، وجود پلیس در اماکنی که کودکان حضور دارند باعث پیگیری به موقع و درست از آسیب دیدگی کودکان می‌شود و برخورد صحیح پلیس با آنان از بزه دیدگی و همچنین بزه‌دیدگی مکرر کودکان پیشگیری می‌کند. در این راستا با توجه به تغییرات ایجاد شده در مبارزه با جرایم و پیشگیری از طریق پیشگیری اجتماعی، مخصوصاً پیشگیری اجتماعی از بزه دیدگی کودکان، قانونگذار ایرانی نیز به این موضوع توجه نموده و تشکیل پلیس ویژه کودکان و نوجوانان را در ماده ۳۱ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ مطرح کرده است.^۱ براین اساس در راستای اجرای تکلیف ماده ۳۱ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ که از نوآوری های قانون می باشد، کارگروهی مرکب از قضات و اساتید دانشگاه و نمایندگان نیروی انتظامی تشکیل شدند و پس از چندین جلسه متن اولیه لایحه تشکیل پلیس کودکان را تدوین نمودند. لایحه تشکیل پلیس کودکان به طور متفاوتی حایز نکات مهم در جهت حمایت از کودکان می‌باشد؛ بدین معنا که با رویکردی متفاوت به بررسی کودک بزه دیده می‌پردازد، یعنی پلیس دیگر در برخورد با کودکان، از رویکرد انتظامی و امنیتی استفاده نمی‌کند، بلکه با رویکردی اجتماعی به کمک کودکان می‌شتابد و نوع نگاه او بیشتر حمایتی است. همچنین یکی دیگر از ویژگی‌های مهم این لایحه، توجه پلیس به کودکان بزه‌کار و ناقض قوانین جزایی و هم کودکان قربانی یا بزه‌دیده می‌باشد تا با توجه به اختیارات مناسبی که برای پلیس در نظر گرفته شده، بتواند اقدامات لازم را انجام دهد. این اقدامات شامل پیشگیری‌های زودرس، ثانویه و ثالث و همچنین اختیارات قضا‌دایی می‌شود؛ یعنی پلیس می‌تواند در برخی از جرایم خرد و برخی انحرافات وارد عمل شود؛ یعنی بدون اینکه کودک وارد فرآیند دادرسی شود، برای او پرونده تشکیل دهد و راساً یکی از راهکارهایی که در قانون پیش‌بینی شده را استفاده کند. برای مثال هنگامی که کودک زمانی که باید در مدرسه حضور داشته باشد، در حال پرسه‌زنی در خیابان باشد یا با ورود به گروه‌های خاص، اقدامات قلدرمآبانه و پرخاش‌جویانه انجام دهد. پلیس می‌تواند تصمیم بگیرد.

۴- راهکارهای پلیس مدارس در پیشگیری از بزه دیدگی کودکان

در این قسمت راهکارهایی که پلیس در تعامل با مدارس در جهت پیشگیری از بزه‌دیدگی

^۱ ماده ۳۱ قانون آیین دادرسی کیفری مقرر می‌دارد: «به‌منظور حسن اجرای وظایف ضابطان در مورد اطفال و نوجوانان، پلیس ویژه اطفال و نوجوانان در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران تشکیل می‌شود. وظایف و حدود اختیارات آن به موجب لایحه‌ای است که توسط رییس قوه قضاییه تهیه می‌شود»

کودکان می تواند انجام دهد، بیان می گردد.

۴-۱- برگزاری کلاس های آموزشی برای کودکان

یکی از اقدامات تاثیرگذار پلیس برای پیشگیری از بزه دیدگی کودکان، برگزاری کلاس های آموزشی است. برگزاری کلاس ها به دلیل این که باعث می شود که کودکان شیوه های مقابله با جرایم را یاد بگیرند نقش مهمی در حمایت از بزه دیدگی آنان خواهند داشت. بدین منظور پلیس با مطالعات کارشناسانه خود و این که در مناطق مختلف، چه جرایمی شایع می باشد، از طریق برگزاری کلاس های آموزشی مطالب مهم راجع به خارج شدن از آن شرایط مخاطره آمیز را ارائه دهد. برای مثال از جمله فعالیت های پلیس ویژه کودکان و نوجوانان اتریش مبتنی بر اقدام ها و برنامه های مدرسه محور بر این پایه استوار است که کارکنان متخصص پلیس کودکان و نوجوانان با همکاری اولیای مدارس، اقدام به برگزاری کلاس های آموزشی به میزان هشت ساعت در هفته می نمایند تا از طریق آموزش شیوه های خود مراقبتی از بزه دیدگی کودکان پیشگیری کنند. علاوه بر این، افسران پلیس با لباس شخصی در مدرسه، بین کودکان و نوجوانان رفت و آمد کرده و از طریق مشاهده رفتار آنان، اطلاعات قابل توجهی را کسب و در راستای کار و آموزش های خود از آن استفاده می کنند. و هر ساله نیز گزارشی از روند عملکرد خویش به رئیس پلیس ارائه می دهند. در این گزارش، تجربیات و یافته های شخصی این افسران منعکس می شود. این مأموران با ایجاد حس اعتماد در کودکان و نوجوانان، به آنها نزدیک شده و از این شرایط، برای آموزش بهتر استفاده می کنند. (فتح الهی، ۱۳۸۸: ۳۳۵)

در کشور کانادا، پلیس سوار سلطنتی برای توجه به دو مسئله مهم پیشگیری از جرم و حمایت از قربانیان جرایم مختلف و به منظور پیشگیری از بزه کاری و بزه دیدگی کودکان و نوجوانان، تشکیلات خاصی را تحت عنوان «اداره پیشگیری از جرم و امور قربانیان» راه اندازی نموده است. این اداره برای تحقق اهداف خود، علاوه بر تعامل با دستگاه قضائی و سازمانهای دولتی، با نهادهای اجتماعی و مردمی نیز همکاری تنگاتنگی دارد. به دلیل همین تعاملات سازنده، پلیس سوار کانادا توانسته است در دو دهه اخیر، حدود دویست برنامه ویژه پیشگیری از وقوع جرایم را طراحی و اجرا نماید. (وروایی، ۱۳۸۴: ۱۷۷) یکی از این برنامه ها، پروژه ای است که در آن پلیس ویژه کودکان و نوجوانان کانادا، برای پیشگیری در محیط داخلی و خارجی مدارس، برنامه ویژه ای را طراحی و اجرا نموده است. در این برنامه، پلیس با برگزاری جلسات سخنرانی برای مسئولان و کارکنان مدارس و جلب همکاری ایشان، با اتخاذ تدابیر پیشگیرانه

مناسب، اقدام به برگزاری جلسات اطلاع رسانی برای دانش آموزان و نمایش فیلم‌های ویدیویی، تئاترها و بازی‌های آموزشی در زمینه شیوه‌های واکنش در مقابله با افراد زورگیر و قلدر و پیشگیری از بزه دیدگی کودکان اقدام نموده این برنامه در سال ۲۰۰۲ میلادی، در سطح ۱۴۰ دبیرستان در «کبک» کانادا، به صورت موفقیت آمیز اجرا شده است (Audette J., 2003, p14). در آمریکا برنامه «توسعه اجتماعی از طریق پلیس مدارس»، یک اقدام پیشگیرانه کوتاه مدت مبتنی بر مدرسه است که در سال ۱۹۹۸ میلادی در «مرکز مطالعه کودکان دانشگاه یال»^۱ تهیه شده است. در این برنامه، افسران پلیس جامعه محور و روانشناسان بالینی کودکان، جهت برگزاری جلسات هفتگی برای کمک به دانش آموزان در معرض خطر، گرد هم می‌آیند. برنامه شامل هشت جلسه ۵۰ دقیقه‌ای آموزش در هفته، به همراه جلسات نظرسنجی پیش از دوره و پس از دوره، مجموعاً به مدت ده جلسه است. این برنامه، در خلال روزهای مدرسه اجرا می‌شود. افسران پلیس، به طور ویژه انتخاب شده و آموزش می‌بینند و در جلسات مشترک با روانشناسان شرکت می‌کنند. (Gillis, 2003, pp.1-4) در حقیقت در این برنامه، سعی بر آن است تا مدارس واقع در مناطق دارای نرخ بالای جرایم و خشونت، مورد شناسایی قرار گرفته و دانش آموزان در معرض خطر آنجا به شرکت در جلسات گروهی که با مشارکت مدرسه، پلیس و اداره خدمات بهداشت روانی تشکیل می‌گردد، دعوت شوند و به ایشان آگاهی‌های لازم درباره عواقب روانی و احساسی ناشی از قرار گرفتن در معرض خشونت و جرایم داده شود. در حین جلسات هفتگی، دانش آموزان با مأموران پلیس، تعامل سازنده‌ای برقرار می‌کنند. این روابط صمیمانه، باعث ایجاد گرایش مثبت در دانش آموزان نسبت به پلیس می‌شود. و در پایان جلسات، نتیجه هر جلسه به مدارس و والدین منعکس شده و دانش آموزانی که نیاز به پشتیبانی بیشتری داشته باشند، به سرویس خدمات اجتماعی معرفی می‌شوند (shaw, 2004, pp19-20). همچنین نمونه‌ای دیگر از برنامه آموزشی توسط پلیس، برنامه مقاومت در برابر مواد مخدر می‌باشد. برنامه کاهش سوء مصرف مواد مخدر^۲ توسط پلیس منطقه پیل در انتاریو کانادا اجرا گردید. این برنامه از هفت درس برای کودکان تشکیل می‌شود و هر درسی بر عنوان خاصی برای ارتقای مقاومت در برابر مواد مخدر تاکید دارد. کلاس‌ها توسط مأموران آموزش دیده پلیس وابسته به اداره آموزش پلیس اطفال منطقه پیل اداره می‌شوند. اداره مذکور اقدامات

¹ Yale University

² Reduce Abuse In Drugs(RAID)

پیش کنشی و مداخله‌ای به دانش‌آموزان مدارس ابتدایی ارائه می‌دهد. (محمدنسل، ۱۳۹۱: ۳۵۹)

بنابراین با توجه به برنامه‌های انجام گرفته توسط پلیس در تعامل با مدارس در کشورهای اتریش، کانادا، آمریکا مشخص می‌شود که یکی از اقدامات مناسب پلیسی، حضور پلیس در مدرسه و در قالب نقش یکی از اولیای مدرسه می‌باشد تا پلیس بتواند از طریق جلب اعتماد کودکان به آنان در زمینه‌های حمایت از خود با تشکیل دوره‌های آموزشی و به شیوه‌هایی که برای کودکان قابل فهم است مانند استفاده از بازی، عروسک‌گردانی و اعطای هدایا و ... آموزش‌های لازم را ارائه دهد.

۴-۲- برگزاری جلسات و کلاس‌های آموزشی برای بزرگسالان

یکی دیگر از اقداماتی که پلیس در زمینه پیشگیری از بزه‌دیدگی کودکان می‌تواند، انجام دهد برگزاری جلسات برای والدین می‌باشد تا از طریق برگزاری جلسات نحوه رفتار والدین با کودکان و چگونگی حمایت از کودکان به آنان آموزش داده شود. برای مثال در سال ۱۹۹۸ میلادی، اداره پلیس شهر «اکس» در ایالات متحده آمریکا، در برنامه‌ای با عنوان «پروژه والدین» اقدام به طراحی و اجرای یک دوره آموزشی ویژه والدین نمود. هدف این برنامه، کمک به والدین جهت اصلاح رفتار کودکان و نوجوانان بوده است. آنان طی این دوره آموزشی، راهبردهای تربیتی لازم را به والدین آموزش می‌دادند. در کلاس‌های آموزشی، والدین می‌آموزند که چگونه قدم به قدم و بادقت، رفتارهای فرزندان خود را اصلاح و درمان کنند. این کلاس‌ها نه تنها به والدین در حل و کاهش مشکلات کمک شایانی نموده، بلکه به‌طور چشمگیری، روابط بین پلیس و جامعه را نیز بهبود بخشیده است. در واقع، مردم شاهد این حقیقت می‌باشند که مأموران پلیس چگونه در تلاش هستند تا به یاری خانواده‌ها بپردازند. بدین منظور مأموران پلیس ویژه کودکان و نوجوانان، کارشناسان امور فرهنگی و تفریحی، اولیاء مدارس و دستگاه قضائی، والدین را همواره به شرکت در این کلاس‌ها تشویق می‌کنند. که براساس نیازسنجی، این دوره از ۱۰ تا ۱۶ هفته ادامه می‌یابد و ممکن است تا چندبار در سال تشکیل شود. (فتح الهی، ۱۳۸۸: ۳۴۵)

این اقدام پلیس می‌تواند در جهت پیشگیری از بزه‌دیدگی کودکان بسیار موثر باشد زیرا همان گونه که ابتدا بیان گردید اولین محلی که کودکان هنجارها و قوانین و نحوه رفتار صحیح را یاد می‌گیرند، خانواده است. اما گاهی خانواده‌ها، توانایی تربیتی لازم را ندارند و نمی‌توانند به

خوبی از کودکان خود مراقبت کنند. بدین منظور برگزاری این جلسات به آنان این امکان را می‌دهد که با یادگیری نکات مهم تربیتی، بتوانند نظارت و کنترل مناسب بر رفتار کودکان خود داشته تا از این طریق کوچکترین انحراف و مشکل را شناسایی نموده و با تذکر و آموزش نکات مهم از بزه دیدگی آنان پیشگیری کنند.

۴-۳- حضور افسران پلیس با لباس های شخصی در مدارس

یکی از برنامه‌هایی که پلیس با همکاری مدارس در جهت پیشگیری از بزه‌دیدگی کودکان می‌تواند انجام دهد حضور با لباس شخصی در مدارس می‌باشد یکی از معروف‌ترین آنها، مدل «افسران کاردان مدارس» می‌باشد. افسران کاردان مدارس، مأموران مورد تأییدی از نیروهای پلیس هستند که به یک یا چند مدرسه اختصاص می‌یابند. این افسران با ایجاد مشارکت بین پلیس و مدرسه و استفاده از شیوه پیشگیری و پیش‌کنشی و راهبردهای مداخله‌ای، شکلی از پلیس جامعه محور را ارائه می‌دهند. آنان اغلب به عنوان بخشی از کارکنان مدرسه محسوب شده و این امر، ایشان را از سایر کارکنان پلیس که به روش‌های دیگر، مانند پلیس یونیفورم پوش امنیت مدارس و یا افسران پلیس بازنشسته که برای تأمین و بازدارندگی از جرم در مدارس استخدام شده‌اند، متمایز می‌سازد. در بسیاری از برنامه‌ها، افسران کاردان مدارس، سه گونه نقش ایفا می‌کنند که عبارتند از:

الف) به عنوان یک افسر انتظامی: هدف اصلی آنها، حفظ آرامش و امنیت مدارس با انجام تدابیر پلیسی، مانند گشت پیاده در حیاط مدارس، بازرسی ساختمان‌ها و... است.

ب) به عنوان یک مشاور: ارائه مشاوره به دانش‌آموزان در مورد مسائل مرتبط با قانون و نیز آشنا کردن ایشان با نهادهای حمایتی ویژه کودکان و نوجوانان، که از سوی این افسران انجام می‌شود.

ج) به عنوان یک مربی آموزشی: ایشان آموزش‌های مستقیمی را در مورد مسائل مرتبط با جرم، قانون و نتایج و عواقب نقض قانون، به دانش‌آموزان ارائه می‌دهند.

(www.Ncsu.edu/cpsv/sro.htm)

صرف نظر از سه وظیفه اصلی مذکور، در بررسی‌های به عمل آمده در مورد عملکرد افسران کاردان مدارس، به نظر می‌رسد ایشان در سایر فعالیت‌های مدرسه، مانند امور ورزشی، سفرهای میدانی، کلوپ‌های مدرسه و برنامه‌های توسعه اجتماعی نیز شرکت مؤثر دارند. این روش، شیوه بسیار کارآمدی برای بنای روابط سالم و اعتمادساز بین پلیس و دانش‌آموزان و والدین است.

برنامه افسران کاردان مدارس ابتدا در ایالت میشیگان، با رویکرد پیش کنشی برای بهبود روابط پلیس و نوجوانان انجام گرفت و سپس به عنوان یک پاسخ مناسب در برابر افزایش جرایم و خشونت جوانان گسترش یافت و توسط کشورهای دیگر مانند کانادا، استرالیا و انگلستان نیز اقتباس گردید. (Lambert and McGinty, 2002, p. 258)

در انگلستان پروژه «مشارکت مدارس امن»، به عنوان یک برنامه بسیار هدفمند پلیس و مدرسه از سال ۲۰۰۲ میلادی آغاز شد. این برنامه، ابتکار مشترکی از سوی وزارت آموزش و پرورش، دادگاه اطفال و انجمن رؤسای کلانتری‌ها بود. طی این برنامه، یکصد افسر پلیس در مدارس منتخبی از ۳۴ اداره آموزش و پرورش محلی به کار گرفته شدند. این مدارس، از پرچالش‌ترین مدارس واقع در ۱۰ نقطه جرم خیز با موارد متعدد بزهکاری و بزه‌دیدگی کودکان و نوجوانان بودند. (وزارت کشور انگلستان، ۲۰۰۲) این پروژه اهداف مهمی از قبیل: کاهش بزهکاری و بزه‌دیدگی در میان کودکان و نوجوانان؛ ایجاد محیط آموزشی سالم و امن برای افزایش یادگیری دانش آموزان و نیل ایشان به ظرفیت‌های بالای تحصیلی و علمی؛ کمک به نوجوانان در افزایش حس احترام به خود و جامعه را پیگیری می‌کردند (shaw, 2004, pp. 11-12). همچنین پلیس ناحیه «آکسفورد» با همکاری دانشگاه آکسفورد، برنامه «پلیس مستقر در مدارس» را طراحی و اجرا نموده که در نوع خود، در سطح محلی، بسیار موفق و کارآمد ارزیابی شده و حتی به عنوان یک الگو قابل تعمیم در سایر نواحی نیز، شناخته شده و دارای اهدافی از قبیل: آموزش مهارت‌های زندگی فردی و اجتماعی به دانش‌آموزان، ایجاد حس مسئولیت‌پذیری و ایفای نقش مؤثر در نسل جوان، افزایش حس خودباوری و اعتماد به نفس در نسل جوان، حمایت از کودکان و نوجوانان در معرض خطر بزهکاری و یا بزه دیدگی، ایجاد تعامل نزدیک و سازنده بین دانش آموزان و پلیس از یک سو و والدین با پلیس از سوی دیگر و... می‌باشد. (Auger, 2000, p. 2)

بنابراین همان گونه که بیان گردید یکی از برنامه‌های پلیس در تعامل با مدرسه، حضور افسران پلیس در قالب کارکنان مدرسه و همچنین در قالب نیروهای است که مسئولیت تأمین امنیت مدرسه را برعهده دارند. و در نقش‌های گوناگونی مانند مشاور، مربی آموزشی و... قرار می‌گیرند تا با توجه به مشکلات موجود در مدارس و جرایم شایع در هر منطقه به آموزش و حمایت از بزه دیدگی کودکان اقدام نمایند. به طوریکه تجربیات کشورها در این زمینه بیانگر این مطلب است که حضور پلیس در این نقش‌ها مؤثر بوده و توانسته است تاثیرات مهمی در پیشگیری از بزه دیدگی و حمایت از کودکان داشته باشد.

۴-۴- تشکیل کلاس های تفریحی فوق برنامه

یکی دیگر از اقداماتی که پلیس می تواند برای حمایت از کودکان در جهت پیشگیری از بزه دیدگی اعمال کند برگزاری فعالیت های تفریحی فوق برنامه است. بدین معنا که پلیس در یک اقدام فرهنگی و تربیتی، نوجوانان و جوانان را به شرکت در فعالیت هایی مانند اردوهای ورزشی و تفریحی تشویق کرده و همه امکانات و تأسیسات ورزشی سازمان پلیس و سایر نهادها و سازمان های دولتی و اجتماعی را با هماهنگی های لازم، در اختیار نسل جوان قرار می دهد تا از طریق درگیر کردن در فعالیت های ورزشی و پرورش قوای جسمانی آنان از بزه دیدگی کودکان پیشگیری نمایند. (اداره کل بین المللی پلیس ناجا، ۱۳۸۰)

در حقیقت هدف از برگزاری کلاس های تفریحی فوق برنامه تقویت روحیه اعتماد به نفس و جوانمردی است تا از طریق برگزاری این کلاس ها علاوه بر تقویت جسمی کودکان، از لحاظ روحی نیز تقویت شوند و بتوانند در مقابل مشکلات بطور سنجیده عمل کنند و نگذارند به حقوق آنان تجاوز شود و خود آنان نیز به حقوق دیگران تجاوز نکنند یعنی یاد بگیرند که زندگی آرام و بدون خشونت و درگیری داشته باشند.

بنابراین با توجه به برنامه های قابل اجرا توسط پلیس می توان این گونه بیان کرد که پلیس در تعامل با مدارس باید نقش بازدارنده یا پیشگیرانه داشته باشد. از جمله اقداماتی که پلیس می تواند در تعامل با مدارس در جهت تحقق اهداف پیشگیرانه خود به صورت رسمی و غیررسمی انجام دهد عبارتند از: حضور پلیس با لباس فرم و تاکید بر شناخته شدن پلیس و وظایف آن، حضور با لباس شخصی و ارتباط غیررسمی با دانش آموزان و خانواده ها، شرکت در فعالیت های ورزشی و اقدامات دیگری که از طریق آنها بتواند ارتباط نزدیک با کودکان برقرار نموده و به عنوان مربی بر کودکان تاثیر بگذارند. البته در این راستا، یکی از مهم ترین مسائل، جلب اعتماد کودکان می باشد؛ یعنی تا کودکان به پلیس اعتماد نداشته باشند اقدامات آنان بی اثر خواهد بود. بدین منظور در درجه اول اقدامات پلیس باید مبتنی بر اعتمادسازی بین آنان و کودکان باشد و سپس در مرحله بعد از طریق اقدامات گوناگون همچون آموزش کودکان، آموزش والدین و.... پلیس می تواند فعالیت مدنظر خود در جهت پیشگیری از بزه دیدگی کودکان را انجام دهد.

نتیجه گیری و پیشنهادها

هر فعالیتی که هدف آن محدود کردن امکان پیشامد مجموعه اعمال جنایی، از راه سخت و

دشوار کردن احتمال وقوع آنها باشد پیشگیری نام دارد. پیشگیری تنها منوط به وظیفه یک یا چند نهاد خاص نیست، بلکه تدابیر مشخص پیشگیرانه باید توسط همه نهادهای جامعه مدنی نظیر خانواده، مدرسه، پلیس و .. اجرا شود. یکی از گروه‌های آسیب پذیر که نیاز به حمایت‌های خاص دارند، کودکان هستند. کودکان به دلیل شرایط فیزیکی ضعیف خود، به راحتی در معرض بزه دیدگی قرار می‌گیرند و مهمتر این که بزه دیدگی آنان تاثیرات نامطلوبی از لحاظ روانی به جای می‌گذارد و آینده آنان را تحت الشعاع قرار می‌دهد. بدین منظور اقدامات پیشگیرانه لازم، مخصوصاً در خصوص پیشگیری از بزه دیدگی کودکان امری ضروری است. در این راستا، یکی از اقدامات پیشگیرانه قابل اعمال بر کودکان، پیشگیری اجتماعی توسط پلیس و از طریق مدارس می‌باشد. یعنی استفاده از نیروی پلیس متخصص و آموزش دیده و آشنا به روان شناسی و جرم‌شناسی که نقش مربی و راهنما را داشته باشند برای تعامل با دانش آموزان و اولیای مدرسه اقدامی مناسب می‌باشد. زیرا که پلیس از طریق تعامل با مدرسه و نقش آموزشی که دارد به آموزش هنجارها، قوانین و پیامدهای تخطی از آنان می‌پردازند. همچنین به کودکان آموزش می‌دهند که چگونه از خود در برابر جرایم حفاظت کنند و یا اینکه بدون ترس و اضطراب جرایم علیه خود را به پلیس گزارش دهند. یا از طریق برگزاری نمایش، بازی یا اردوهای تفریحی به تقویت قوای جسمانی و روحی کودکان در جهت مراقبت و حمایت از خود اقدام نمایند. علاوه براین، در کنار آموزش کودکان برای حمایت از خود و پیشگیری از بزه‌دیدگی، پلیس می‌تواند با برگزاری جلسات منظم و هدفمند برای کارکنان مدارس و اولیای دانش آموزان، مسائل مهم در مورد جرایم و علی‌الخصوص جرایم شایع در هر منطقه و راه‌های پیشگیری از آن را ارائه دهند تا والدین و اولیای مدارس با آشنایی با این موارد بتوانند اقدامات حمایتی و آموزشی خود را برنامه‌ریزی کنند. لذا این اقدامات و اقدامات دیگر از مواردی است که پلیس در تعامل با مدارس می‌تواند انجام دهد. به طوری که تحقیقات انجام شده نیز حکایت از تاثیرات مثبت اجرای این برنامه‌ها در پیشگیری از بزه دیدگی کودکان دارند. اما علیرغم این که در کشورهای دیگر مانند انگلستان، آمریکا، اتریش، کانادا و .. کودکان و بزه دیدگی آنان بسیار مورد توجه می‌باشد، در کشور ایران در این موارد بررسی‌های دقیقی صورت نگرفته و از لحاظ عملی هم برنامه‌های مهمی در جهت حفاظت از بزه دیدگی کودکان توسط پلیس اجرا نشده است. البته به تازگی در این حوزه اقداماتی انجام شده، مانند اینکه گاهی دیده می‌شود که ماموران پلیس در اطراف برخی مدارس، در جهت برقراری امنیت دانش‌آموزان زمان ورود و خروج از مدرسه حضور دارند اما این اقدامات با برنامه‌ریزی و سازماندهی دقیق در جهت اهداف

پیشگیری از بزه دیدگی کودکان نمی باشد. لذا لازم است در زمینه پیشگیری از بزه دیدگی کودکان، اقدامات پیشگیرانه اجتماعی توسط پلیس مورد استفاده قرار گیرد، تا با برخورد ریشه‌ای در حل مسائل و مشکلات تاثیرات عمیق تری بر جای گذارد. بدین منظور همکاری میان پلیس و مدارس مناسب ترین پاسخ در حل مشکلات مدرسه به حساب می‌آید. البته نکته مهم در این زمینه، قبول همکاری و تعهد به انجام وظایف از جانب وزارت آموزش و پرورش و نیروهای پلیس است در حقیقت قبول همکاری میان این دو گروه، اولین گام در اجرای این طرح می‌باشد و در مرحله بعد مسئولان آموزش و پرورش و پلیس باید تاثیرات مثبت همکاری میان پلیس و مدرسه را در جامعه گسترش دهند تا این همکاری بتواند موثر واقع شود.

پیشنهادها

- 1- آموزش کودکان باید فراتر از مطالب کتاب‌های فعلی توسعه داده شود و در این راستا باید آشنایی با هنجارهای اجتماعی، استانداردهای اخلاقی و آگاهی از قوانین کشور، به طور جدی در برنامه درسی وارد شود و حتی با همکاری و ارتباط دوطرفه نیروهای پلیس آموزش دیده با مدارس، آموزش های لازم در جهت جلوگیری از بزه دیدگی کودکان ارائه گردد
- 2- گروهی مرکب از افسران پلیس آموزش دیده، روانشناسان، جرم شناسان، اولیای مدرسه و دیگر افرادی که حضور آنان مفید به نظر می رسد تشکیل شوند تا با بررسی مشکلات و رفتارهای کودکان در مدارس و هنگام خروج از مدرسه، تجزیه و تحلیل آنها و ارائه راهکارهای مناسب در این زمینه به پیشگیری از بزه دیدگی کودکان اقدام کنند.
- 3- همکاری میان پلیس و مدارس نقش مهمی در پیشگیری از بزه دیدگی کودکان دارد لیکن تفکر نادرست از حضور پلیس در مدارس، از سوی اولیا می‌تواند در این زمینه بسیار مشکل ساز باشد لذا پیشنهاد می‌گردد اهداف همکاری پلیس و مدرسه شفاف گردد، تا بتوان گام مهمی در بهبود این نوع مشارکت برداشته شود.
- 4- حضور ماموران پلیس با لباس شخصی در مدارس، برای شناسایی مشکلات و جرایم ارتكابی در مدارس، تا از طریق تشخیص جرایم از تخلفات بتواند نحوه برخورد مناسب با آنها را با همکاری اولیای مدرسه هدایت کنند.

منابع

- ۱- آتکینسون، آن، پلیس جامعه محور در مدرسه، ترجمه: سروش بهربر، دانشگاه علوم انتظامی، ۱۳۸۵.
- ۲- انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، جلد دوم، انتشارات سخن، چاپ چهارم، ۱۳۸۶.
- ۳- جابری عربلو، محسن، فرهنگ اصطلاحات فقه اسلامی، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۶۲.
- ۴- رجیبی پور، محمود، پژوهشی در مبانی پیشگیری اجتماعی رشدمدار از بزهکاری اطفال و نوجوانان، انتشارات میزان، ۱۳۹۱.
- ۵- سمایی، ساجده، پیشگیری کیفی از بزه دیدگی کودکان در مدارس، چاپ اول، انتشارات کتیبه، ۱۳۹۳.
- ۶- شیر، هوشنگ، آهی، پرویز، نقش پلیس در پیشگیری از بزه دیدگی مکرر با تکیه بر اسناد بین المللی، فصلنامه انتظام اجتماعی، سال هشتم، شماره اول، ۱۳۹۵.
- ۷- صلاحی، جاوید، درآمدی بر جرم شناسی و بزه دیده شناسی، چاپ اول، انتشارات میزان، ۱۳۸۹.
- ۸- عباچی، مریم، پیشگیری از بزهکاری و بزه دیدگی کودکان، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۴۷، ۱۳۸۳.
- ۹- فتح الهی، سید سیامک، پلیس و شیوه‌های نوین پیشگیری از بزهکاری اطفال و نوجوانان (مطالعه موردی در چند کشور جهان) مجموعه مقالات برگزیده همایش علمی کاربردی پلیس و نظام عدالت برای کودکان و نوجوانان، چاپ و نشر حدیث کوثر دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا، چاپ اول، ۱۳۸۸.
- ۱۰- قاسمی مقدم، حسن، پیشگیری انتظامی از جرم، جزوه آموزشی، کمیسیون پیشگیری از جرم، مرکز مطالعات راهبردی معاونت حقوقی و توسعه قضایی قوه قضائیه، ۱۳۸۶.
- ۱۱- لویز، ژرژ؛ فلیزونا، ژینا، بزه دیده و بزه دیده شناسی، ترجمه: روح الدین کرد علیوند- احمد احمدی، انتشارات مجد، ۱۳۷۹.
- ۱۲- محمد نسل، غلامرضا، پلیس و سیاست پیشگیری از جرم، دفتر تحقیقات کاربردی معاونت آموزشی ناجا، ۱۳۸۷.
- ۱۳- محمدنسل، غلامرضا، پلیس و پیشگیری از جرم، چاپ اول، تهران، انتشارات میزان، ۱۳۹۱.
- ۱۴- مهرا، نسرین، حمایت‌های حقوقی کیفی از اطفال در برابر بزهکاری در حقوق ایران، یادنامه دکتر مهدی شهیدی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۴.

- ۱۵- معین، محمد، فرهنگ فارسی، جلد دوم، چاپ هشتم، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۶۳.
- ۱۶- میزگرد عدالت برای بزه دیدگان، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۵۲-۵۳، ۱۳۸۴.
- ۱۷- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، پیشگیری از بزهکاری و پلیس محلی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۲۵، ۱۳۷۸.
- ۱۸- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، ۱۳۸۲، مباحثی در علوم جنایی، تقریرات درس جرم شناسی (پیشگیری)، دوره کارشناسی ارشد، مجتمع آموزش عال قم.
- ۱۹- وروائی، اکبر، پلیس جامعه محور، معاونت سیاسی سازمان عقیدتی-سیاسی ناجا، ۱۳۸۴.
- 20- Auger.R.(2000), Back to School, police Review, No. December.
- 21- Audette, J, (2003), programme dIntervention en Milieu scolaire :Une approche pluridisciplinaire pour contrer la violence, le taxage et les drogues a l ecole , presentation sur la conference international sur la violence dans les ecoles, Quebec May.
- 22- Gillis, J.W, (2003), community Qutreach through police in schools, OVC Bulletin, August.
- 23- Jackson, A, (2002), police-school resource officers and students perceptions of the police and offending .policing: An international journal of police strategy and management. 25(3): pp173-192.
- 24- Krisberg Barry and Angela M. Wolf, (2005), juvenile offending, oxford University Press.
- 25- Lambert, R. D. and McGinty, D., (2002), Law enforcement officers in schools: setting priorities, Journal of EducationalAdministration, Vol.40, No 3.
- 26- shaw, M., (2004), police, schools and crime prevention, A preliminary review of current practice, international center for the prevention of crime.
- 27- Timothy, D., (1991), Crime Prevention Through Environmental Design (Stoneham, MA: Butterworth- Heineman.
- 28- www.afp.gora.a-afp
- 29- www. Ncsu.edu/cpsv/sro.htm